

PRAHA-KUNRATICE, Hlavní město Praha

Středověký hrad Nový hrad u Kunratic s obléhacím táborem

15. století

Význam: Pozůstatky významného hradu krále Václava IV. Před čelem hradu jsou dobře přístupné a přehledné terénní relikty opevněného obléhacího tábora z prosince r. 1420.

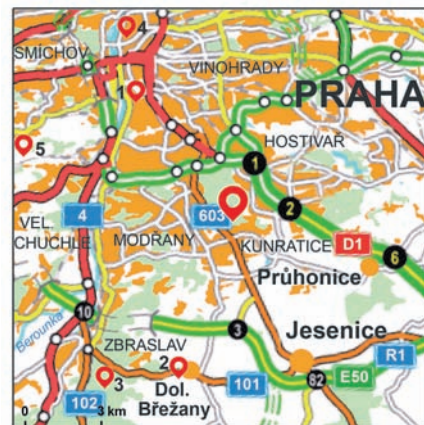
Historie: Samostatně jsou Kunratice v písemných pramenech poprvé zmiňovány k r. 1287. Tato zpráva se však vztahuje k tvrzi, situované v místě dnešního zámku, který svou podobu získal po přestavbě v r. 1688. Počátky hradního areálu nad údolím Kunratického potoka lze datovat až do r. 1407, kdy Kunratice odkoupil král Václav IV., resp. do r. 1411, kdy prostřednictvím novoměstské stavební huti zahájil stavbu *hrad, který měl plnit úlohu dalšího královského sídla v blízkosti Prahy. Hrad měl původně nést Václavovo jméno – *Wenzelstein*. O některých činnostech souvisejících s výstavbou objektu i dalším využitím

okolního terénu jsou dochovány dobové účty. Dozvídáme se tak například, že řízením stavby byl pověřen novoměstský měšťan Hertvín, že realizace stavby byla svěřena staviteli Křížovi a že některé práce nebyly ještě dlouho po dokončení hradu zcela propalceny.

Stavba nejspíše postupovala rychle, neboť první doklad využití hradu pochází již z října r. 1412; v té době tedy musel být obyvatelný a hajitelný. Je však pravděpodobné, že některé terénní úpravy v okolí či rybník založený na Kunratickém potoce ještě nebyly zcela dokončeny. Do r. 1416 zde Václav IV. několikrát přebýval a v následujícím roce započal se zřizováním *manského systému souvisejícího s obranou hradu. Dne 16. srpna 1419 však na hradě za dramatických okolností zemřel. Jeho bratr Zikmund Lucemburský navštívil Nový hrad patrně až 13. května 1420; v témže

↑ Druhá brána s obezděným příkopem. V pozadí zdivo věžovitěho paláce. Foto Z. Kačerová, 2014.

□ Plán lokality podle Kypta – Podliska 2013; upravil M. Kuna.

roce se na hrad dvakrát uchýlila také královna vdova.

Na konci října r. 1420, před bitvou pod Vyšehradem, v Kunraticích Zikmund i se svým vojskem opět krátce pobýval a zanechal zde nevelkou posádku, která zůstala i po porážce jeho vojska věrná katolické straně. Hrad proto 30. prosince 1420 oblehlo vojsko Starého a Nového Města pražského a započalo s jeho ostřelováním *praky a palnými zbraněmi. 25. ledna 1421, po ostřelování, při němž byly těžce poškozeny, nebo dokonce zničeny střechy hradu a podsebití (krytý ochoz na vrcholu) hradby, se posádka výměnou za volný odchod vzdala. O dva dny později byl hrad vypálen a pobořen, poté již nebyl nikdy obnoven. Zikmund Lucemburský brzy odprodal Kunratice novým majitelům z řad katolické šlechty, což se neobešlo bez jistých majetkoprávních sporů.

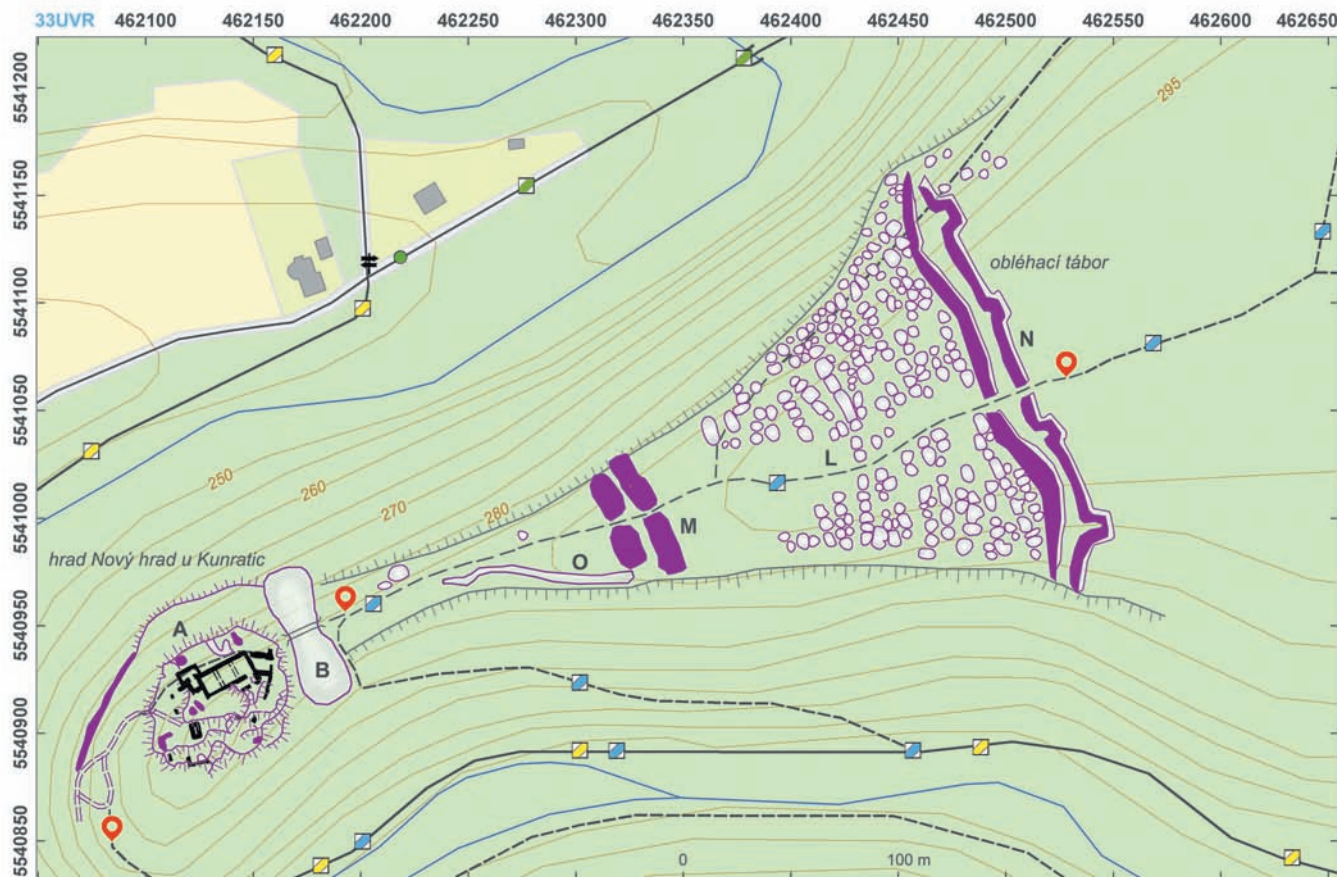
Nový hrad u Kunratic představuje nejmladší hradní stavbu Václava IV. a zároveň také poslední královský hrad vystavěný v předhusitském období. Třebaže Václav IV. věnoval obranným kvalitám hradu nemalou pozornost, dokazuje tato stavba, na kolik hradní architektura klidného 14. a počátku 15. století zaostala za prudce se rozvíjejícím vojenstvím a masovým použitím palných zbraní. Ze strany obléhatelů byly před Novým hradem použity kromě lehčích palných zbraní i tři obléhačí praky.

V období baroka byla do hradních zřícenin vestavěna kaplička a myslivna; ani jedna stavba však neměla dlouhého trvání. V následujících letech byl hradní areál poškozen lámáním kamene a zásahem správy kunratického velkostatku, která nechala hradní zříceniny, přitahující četné výletníky, v r. 1881 zbořit.

Popis: Jako staveniště Nového hradu byl zvolen protáhlý plochý a v jihozápadní části skalnatý břidlicový ostroh v nadmořské výšce 293 m, který obtéká Kunratický potok. V zásadě jednoduchý pětiboký hradní areál (A) odděloval od okolního terénu široký příkop (B), vylámaný do skalního podloží. Vstup do hradu tvořila menší čtverhranná věžovitá *brána (C), kterou přichodí vcházel do severní části *parkánu (D), obíhajícího hradní areál. Níže ve svahu hrad zajišťovalo ještě další opevnění (E).

Vnitřnímu nádvoří, přístupnému druhou branou, dominoval rozlehlý podsklepený věžovitý palác (G), který byl přistavěn svým jihozápadním čelem k druhé bráně (F), opatřené úzkým obezděným příkopem a věží s kolébkovým padacím mostem. Palác a druhá brána tak spolu mohly do značné míry splývat. Palácová stavba se vůči podélné ose hradního ostrohu a případnému směru ostřelování obracela užší štítovou stranou. K nádvoří fasádě paláce přiléhalo kamenné schodiště (H) ve-

doucí do sklepa, který byl původně zaklenut hrotitou cihlovou valenou klenbou a osvětlen dnes již téměř zaniklým světlíkem. V přízemí a patrně také v dalších patrech byl palác, vybavený řadou tesaných architektonických článků, rozdělen do tří prostor.

K úzkému severovýchodnímu čelu paláce přiléhala lichoběžníkovitá nepodsklepená místnost (I) se zesílenou severní a východní obvodovou zdí, které tvořily břit. Zesílené nároží před severovýchodním čelem paláce se tak vůči předpolí hradu obracelo

ostrou hranou, podobně jako tomu bylo u okrouhlých útočištných věží s břitem (*bergfritů). Tato prostora byla patrně součástí dalšího (nejspíše) obytného křídla paláce, obklopujícího východní část vnitřního nádvoří. S ohledem na stav dochování hradního areálu nelze zcela vyloučit ani možnost, že objekt s břitem mohl mít rovněž věžovitý charakter.

Východní palácové křídlo je na úrovni terénu dochováno v podobě několika segmentů kvalitního oboustranně lícovaného zdiva.

Méně jasná je situace v jihovýchodní části hradu, která byla silně postižena lomem (J), z většiny zavezeným při *archeologickém výzkumu v l. 1928–1929, a v části jihozápadní, kde došlo v minulosti k terénním úpravám a výstavbě barokní hájovny (K). Zástavba se v tomto úseku dochovala jen v podobě skromných pozůstatků zdiva a dobře patrných terénních reliktnů. Je tedy velmi pravděpodobné, že i jihozápadní stranu hradního areálu uzavíralo palácové křídlo. Nový hrad u Kunratic tak

představuje obdélný hrad s obvodovou zástavbou s protaženou hranou v podobě břitu, orientovanou ve směru osy hradního ostrohu.

Hradní areál zajišťovaly celkem tři okruhy fortifikace, tvořené vnějšími zdmi palácových křídel, parkánem a parkánovitým opevněním, které ve svahu navazovalo na šijový příkop. Nemalý obranný význam pak měla také výstavba rybníka na Kunratickém potoce pod hradem.

V předpolí hradu jsou v terénu ve vzdálenosti 160 m před vnější hranou šijového příkopu velmi dobře patrné terénní reliktu *obléhacího tábora (**L**). Na západní straně bránily tábor proti případnému výpadu z hradu dva mohutné *valy (**M**). Za tímto opevněním se rozkládá na ploše 2,4 ha vnitřní prostor obléhacího tábora, zaplněný terénními reliktu 210 zahluubených objektů čtvercového nebo obdélného půdorysu o rozměrech 2 × 2 až 4,5 × 6 m, které představují pozůstatky povětšinou dřevěných krátkodobých obydlí obláhatelů.

Severovýchodní stranu obléhacího tábora proti široce rozevřenému ostrohu s přístupovou komunikací chránily zdvojené valy a příkopy (**N**); první nižší val navíc zpevňovaly čtyři čtverhranné bašty. V lednu r. 1421 byla evidentně využívána také severovýchodní část ostrožny před touto fortifikací. V prostoru mezi hradem a obláhacím táborem jsou patrné terénní reliktu klikatého přibližovacího příkopu, tzv. sapy (**O**), vedoucí od čelní fortifikace k předsunutému postavení obláhatelů. Tam se nachá-

→ Terénní reliktu objektů tvořících zástavbu obláhacího tábora. Foto Z. Kačerová, 2014.

← Severovýchodní fortifikace obléhacího tábora.
Foto J. Hložek, 2014.

↘ Hradní jádro a sklep věžovitého paláce v pohledu od severovýchodu přes příkop. Foto J. Hložek, 2014.

zel pravděpodobně i prak zmiňovaný kronikářem Vavřincem z Březové. Další prak byl postaven na zpevněné plošině přiložené k vnitřní straně čelního valu (**M**).

Unikátní stopy obléhání hradu jsou v současné době do značné míry ohroženy, a to především nevhodným využitím terénu; méně výrazné reliktu tak postupně zanikají. [jhl]

Literatura: Drobná 1953; Durdík 1984; Sedláček 1998b; Durdík – Sušický 2000; Koscelník 2013.

Navigační bod: N 50°01'14.84", E 14°28'38.19" (vstup přes obléhací tábor); N 50°01'10.64", E 14°28'19.79" (vstup do hradu od východu); N 50°01'07.68", E 14°28'14.70" (vstup do hradu od jihozápadu).

Přístup: Z parkoviště před úřadem MČ Praha-Kunratice Ještědskou ulicí ke žluté turistické značce v ulici Krále Václava IV. a po značce na sever kolem Dolnomlýnského rybníka. Třetí odbočkou za rybníkem doprava k modré turistické značce a po ní vlevo

k Novému hradu. Alternativně se lze vyhnout obléhacímu táboru a přijít rovnou do hradu po žluté a modré značce od východu nebo po neznačené cestě z rozcestníku „Lávka pod Novým Hrádkem“ jižně od hradu.

Rizika: Hradní areál i prostor obléhacího tábora jsou dobře přístupné a přehledné, a to celoročně.

Okolí: [1] Praha-Vyšehrad (PHA), raně středověké hradiště Vyšehrad: N 50°03'47.43", E 14°25'18.15" (6,0 km).

[2] Dolní Břežany (PZ), hradiště: N 49°57'46.04", E 14°26'41.54" (6,6 km).

[3] →Lhota u Dolních Břežan (PZ), oppidum Závist (7,8 km).

[4] →Praha–Staré Město (PHA), románský dům v Řetězové ulici (8,3 km).

[5] Praha-Jinonice (PHA), pravěké a raně středověké hradiště Butovice: N 50°02'27.51", E 14°21'29.97" (8,5 km).

Archeologický atlas Čech

Vybrané památky od pravěku do 20. století

Archaeological Atlas of Bohemia

Selected sites from prehistory to the 20th century

Martin Kuna

a kolektiv:

Alžběta Danielisová, Dagmar Dreslerová, Jan Hasil,
Josef Hložek, Michaela Langová, Jan Mařík,
David Novák, Čeněk Číšecký, Zuzana Kačerová,
Eva Čepeláková, Judita Korteová, Dana Křivánková,
Petra Maříková Vlčková, Zdeněk Mazač, Jitka Říhová

Překlad resumé David J. Gaul

Revize překladu Zuzana Maritzová, Petra Maříková Vlčková

Vydal

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1

a

Nakladatelství Academia, Středisko společných činností

AV ČR, v. v. i., Vodičkova 40, 110 00 Praha 1,

s podporou programu NAKI Ministerstva kultury ČR

Redakce neperiodických tisků

(Archeologický ústav AV ČR, Praha) Filip Laval

Fotografie na obálce Zuzana Kačerová

Logo AMČR Petr Kincl

Obálka, grafická úprava, sazba a zlom Zdeněk Mazač

Tisk Těšínská tiskárna, a.s.,

Štefánikova 1828/2, 737 01 Český Těšín

Vydání druhé, 2015

Ediční číslo 11779

ISBN 978-80-87365-82-3 (Archeologický ústav AV ČR, Praha)

ISBN 978-80-200-2526-5 (Academia)

Objednávky – Orders – Bestellungen:

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1, Česká republika

Fax: +420 257532288, knihovna@arup.cas.cz

Knihu můžete zakoupit v síti knihkupectví Academia,

na www.academiaknihy.cz nebo v knihovně

Archeologického ústavu AV ČR v Praze.